

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2019-12-10

Yttrande avseende detaljplaneförslag för Gjutmästaren 6 och 9 m.fl. Ulvsunda industriområde, Bromma, dnr 2018-06893

Förslaget till detaljplan för Gjutmästaren 6 och 9, avser första etappen av ett större område, benämnt Bällsta Hamn. Förslaget syftar enligt planbeskrivningen till att tillvarata planområdets höga kulturhistoriska värden. Planförslaget syftar även till att, utgående från dess specifika förutsättningar, utveckla området till en central mötesplats för idrott och kultur samt utbildning, med flera nya kvarter för kontor, hotell och ca 450 bostäder. Pripps f.d. bryggeri, som är blåklassat av Stadsmuseet i Stockholm, ska förbli områdets huvudbyggnad. En idrotts- och sportanläggning föreslås i trapphallen och i högdelen två nedersta våningar samt i den nya Aktivitetsparken. Bostäder föreslås i högdelen och silobyggnaderna, vilka avses bevaras. I den tidigare bryggeribygnaden närmast Huvudsta bro medges enbart kultur- och utställningsändamål.

Samfundet S:t Erik anser att förslaget har förutsättningar att bli ett förebildligt exempel på återbruk av en av det moderna samhällets industrimiljöer i Stockholm, förutsatt att vissa korrigeringar görs gällande bryggerianläggningens ombyggnad.

Samfundet S:t Eriks bedömning

De bästa resultaten i stadsplanering brukar uppnås när man arbetar ”med platsen”, där processen tillåts ta tid och där befintliga kvaliteter och värden, landskapliga, kulturella och sociala, blir utgångspunkter i utformningen av ett förslag. Stadsutvecklingsprojekt där man istället arbetar ”mot platsen”, där befintlig bebyggelse och användning enbart ses som hinder på vägen för att förverkliga en på förhand given föreställning eller vision, slutar ofta i misslyckande.

Samfundet S:t Erik anser att det aktuella planförslaget har goda möjligheter att kunna räkna sig till den förra kategorin. Intentionen blir tydlig redan i anslaget till planbeskrivningen där man skriver att utgångspunkten varit att bevara och utveckla platsens mångfald av värden från olika tidsperioder. Detta återspeglas både i ambitionen att tillvarata de kulturhistoriskt intressanta miljöerna från skilda tidsepoker, som ännu är bevarade i områdets obebyggda delar, samt i ambitionen att bevara och bygga om merparten av Pripps tidigare bryggerianläggning.

Lägesförutsättningarna är goda

Områdets geografiska lägesförutsättningar vid Ulvsundasjön/Bällstaviken är mycket gynnsamma med bra cykelavstånd och goda kommunikationer till arbetsplatser och service. Hittills har dock bland annat kraven på hänsyn till flygverksamheten vid närbelägna Bromma flygplats och dess flygbullerstörningar, liksom osäkerheten om möjligheterna att varaktigt bevara den tidigare bryggerianläggningen, bromsat områdets utveckling. Det aktuella planförslaget innebär att området kan omvandlas till en helt ny stadsdel trots ovissheten om flygplatsens framtid. Vi beklagar dock att ett av de sista centralt belägna verksamhetsområdena i regionen kommer att försvinna i sin nuvarande form och att detta inkluderar möjligheten till tunga transporter på vatten.

Förutsättningarna att tillvarata de kulturhistoriska värden i befintlig bebyggelse är goda

Huvuddelen av den befintliga bryggerianläggningen bevaras, vilket innebär att den sammanhållna industrimiljöns front mot Bällstaviken som den f.d. bryggeribygnaden, silobyggnader och kontor får fortsätta att prägla stads- och landskapsbilden. Även det ursprungliga varulagrets underliggande konstruktioner i planområdet centrala del kommer att kunna avläsas.

Förslagets hantering av silo och mälteri framstår som mycket skickligt och genomarbetat. Svårigheten att bevara denna typ av produktionsanläggningar har ofta lett till att byggnadstypen försvinner när industrimiljöer omvandlas. Förslagets bevarande av det industriella fasaduttrycket i betong, i kombination med nygestaltade partiets vertikala betoning, ger möjlighet att även i framtiden berätta om bryggeriets tillverkningsprocess.

Samfundet S:t Erik ställer sig dock tveksam till balkongerna på mälteriets sidor som riskerar att förta de pedagogiska och upplevelsemässiga effekter man i övrigt vinnlagt sig om. Stora byggnadsvolymer med mängder av fönsterpartier, i kombination med balkonger, för tankarna mot kontorshus snarare än till industrimiljö.

Samfundet S:t Erik noterar att det ibland saknas en logisk slutledning mellan kulturmiljöanalysens känslighets- och tålighetsanalys och konsekvensanalysens bedömningar. Tankhuset bedöms i kulturmiljöanalysen som mycket känsligt avseende förändringar av exteriör och stomme, samtidigt som konsekvensanalysen vilar på hanen avseende de omfattande murgenombrott som presenteras i förslagets skiss- och visionsbilder. Här nöjer man sig med att konstatera att förändringarna ”är omfattande”. Samfundet S:t Erik förstår behovet av ljusinsläpp i den slutna byggnadsvolymen vid ny användning men menar att förslaget riskerar att upplösa de sammanhållna murytorna som är viktiga för förståelsen av byggnadsvolumens ursprungliga funktion och tankhusets samhörighet med övrig bebyggelse, särskilt anläggningens mer slutna front mot vattnet.

Samfundet S:t Erik anser att förslaget bör omstuderas avseende mängden murhåll, liksom storleken och placeringen av dessa håltagningar, för att undvika att exteriörernas kulturhistoriska värden avsevärt minskar.

Konsekvenserna för de kulturhistoriska värdena är otydligt beskrivna

Den antikvariska konsekvensanalysen är mycket gedigen och utgör en i huvudsak nyanserad och väl motiverad analys. Ett genomgående problem är däremot att bedömningarna ofta har karaktären av ”å ena sidan, å andra sidan”. Exempelvis medger analysen att flera av de föreslagna ändringarna innebär att det kulturhistoriska värdet minskar på objekt eller detaljnivå men att detta är acceptabelt och positivt även ur kulturmiljösynpunkt för att det möjliggör ett storskaligt återbruk. En sådan relativisering gör att man som mottagare lämnas villrådig. Vilka konsekvenser riskerar den föreslagna ändringen att få för kulturmiljön och hur stor blir egentligen påverkan? Att hävda att förändringar i förlängningen blir positiva trots att värdefulla egenskaper går förlorade (underförstått att byggnaderna skulle riskera att rivas om kravet inte tillgodosetts) är ett motsägelsefullt resonemang som inte bör föras i en antikvarisk konsekvensanalys.

Konsekvensanalysens syfte ska vara att på ett så sakligt och tydligt sätt som möjligt presentera en bedömning av konsekvenser för de kulturhistoriska värdena, inte att vikta fastighetsutvecklande intressen mot de kulturhistoriska eller ännu värre, att mildra risker och konsekvenser för att man lyckades samverka fram en kompromiss. Konsekvensen är vad den är. Hur man sedan väljer att förhålla sig till bedömningen för att nå en lösning är en annan sak. Det är viktigt att avvägningen mellan olika intressen och motiveringen av dessa avvägningar och beslut görs av Staden själv med stöd i sakliga kunskapsunderlag.

Förutsättningarna att bevara och vidareutveckla värdena i utemiljön är goda

Samfundet S:t Erik noterar med tillfredsställelse att planförslaget inkluderar väl motiverade och varierade torg, parker och grönområden, och att området runt fornminnet och Gunnar Martinssons anläggning från Prippsepoken föreslås bli bevarade och vidareutvecklade. Förslaget att bevara eller återplantera den ursprungliga trädraden vid entrétorget, som är en viktig del av anläggningens

modernistiska komposition av utemiljöerna, är också bra. Den uttalade ambitionen – att landskapets och platsens säregna historia och kulturmiljö från järnålder till nutida industrilandskap ska göras läsbara i stadsmiljön – ges goda förutsättningar. Förverkligandet av förslaget till strandpark förutsätter dock att markföreningarna i utfyllnadsområden längs stranden saneras.

Goda intentioner för nya bebyggelsekvarter

Samfundet S:t Erik kan konstatera att den föreslagna nya bostads- och hotellbebyggelsen i områdets norra del kommer att ligga nära vattnet i väster och få de öppna ytorna vid Prippsanläggningen och vid tvärbanan i öster. Kvarteren kommer utgöra avslutning av ett nybyggt stadsområde norr om planområdet. I delområdet öster om bryggerianläggningen föreslås en relativt tät kontorsdel med hotell och restaurangkvarter. Nya kvarter för kontor, skola samt hotell föreslås tillkomma vid Norra Ulvsunda hållplats. Placeringen och utformningen av de föreslagna nya kvarteren har enligt planförslaget skett med utgångspunkt i den befintliga bryggerianläggningen samt dess kontors- och lagerdelar. Samfundet S:t Erik stödjer de intentioner som redovisas i planförslaget och förutsätter att Staden kommer att hävda detta förhållningssätt i den fortsatta processen.

Slutkommentar

Samfundet S:t Erik anser att förslaget har förutsättningar att bli ett förebildligt exempel på återbruk av en av det moderna samhällets industrimiljöer i Stockholm, förutsatt att den fortsatta bearbetningen av i synnerhet fasaderna leder till att de tidigare bryggerianläggningarnas industriella karaktär stärks.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Sebastian Ulvsgård
Styrelseledamot